

Recensie van : Ariès, Philippe & Béjin, André (1986). *Westerse Seksualiteit : Een bijdrage tot de geschiedenis en sociologie van de seksualiteit*. Kampen: Kok Agora. / Oosterhuis, Harry. In: *Homologie*, Vol. 8, No. 5, 1986, p. 27-27.

Opmerkelijk, dit boek over de geschiedenis van seksualiteit met ruime aandacht voor homoseksualiteit en prostitutie, uitgegeven door Kok in Kampen. De uit het Frans vertaalde bundel wordt uitvoerig ingeleid door de wijsgerig antropoloog Struyker Boudier, die vooral de bijdrage van de Annalen-school aan de geschiedenis van seksualiteit belicht. Daarbij merkt hij op dat het artikel van de sociobioloog Robin Fox over de seksuele evolutie een vreemde eend in de bijt is: de andere hoofdstukken leggen juist de nadruk op het historische karakter in plaats van de biologische bepaaldheid van seksualiteit. Ook kritiseert hij het naturalistische beeld van de seksualiteit in de sociale en gedragswetenschappen en de seksuologie.

André Béjin wijdt twee artikelen aan de ontwikkeling van de seksuologie in de twintigste eeuw, waarin de aandacht is verschoven van afwijkende seksualiteit naar het orgasme. Psychiaters en psychoanalytici hebben een stapje terug gedaan voor sekstherapeuten die mensen leren hoe ze gelukkig kunnen worden door op de optimale wijze klaar te komen.

De historici Jean-Louis Flandrin en Philippe Ariès gaan in op het ontstaan van het monogame huwelijksideaal dat volgens hen niet alleen een christelijk fenomeen was, maar ook in de hand werd gewerkt door maatschappelijke factoren. In de premoderne wereld was het huwelijk niet zozeer de bekroning van liefde, maar eerder een contract tussen families waarbij sociale, economische en, in de hogere standen, politieke belangen de doorslag gaven. Huwelijks stabiliteit stutte de stabiliteit van de hiërarchische maatschappelijke orde. Door het ontbreken van spontane aantrekkingskracht tussen huwelijkspartners bestond er behoefte aan duidelijk omschreven huwelijksregels en de christelijke moraal kwam daaraan tegemoet. Geestelijken beschreven de huwelijks seksualiteit in termen van rechten en plichten in tegenstelling tot de wispelturige hartstocht in buitenechtelijke verhoudingen en de losbandigheid van de prostitutie. Uiteraard gingen heel wat mannen naar de hoeren of hielden zij er, vooral in de hogere kringen, een minnares op na, maar, aldus Flandrin en Ariès, de christelijke huwelijksmoraal beantwoordde aan de praktijk in die zin dat er in vrijwel alle milieus sprake was van een ingetogen houding ten aanzien van echtgenotes. Jacques Rossiaud merkt in zijn artikel over prostitutie in vijftiende-eeuwse steden op dat publieke vrouwen een algemeen geaccepteerde sociale functie vervulden door ertoe bij te dragen dat de eer van gehuwde en huwbare vrouwen beschermd werd. De laatsten behoorden kuis en monogaam te zijn, niet alleen volgens de kerkelijke moraal maar ook volgens de maatschappelijke normen, zo wordt nog een benadrukt door Angeline Goreau in haar bijdrage over twee Engelse vrouwen uit de negentiende eeuw. De dubbele moraal druiste uiteraard wel in tegen de leer van de kerk waarin man en vrouw wederkerige rechten en plichten kenden.

De artikelen over de huwelijksmoraal in het verleden worden gevolgd door het betoog van Béjin over het eigentijdse ongehuwde samenwonen, dat hij beschrijft als een unieke combinatie van soms moeilijk verenigbare gedragspatronen die in het verleden gescheiden van elkaar bestonden in het huwelijksleven en in buitenechtelijke verhoudingen.

Vier bijdragen zijn aan homoseksualiteit gewijd. Evenals Michel Foucault, van wie een fragment uit het derde deel van zijn *Geschiedenis van de seksualiteit* is opgenomen, wijst de classicus Paul Veyne erop dat homoseksualiteit in de oudheid niet als apart fenomeen bestond. Rome was volgens hem een machomaatschappij waarin gelijkgeslachtelijk verkeer mogelijk was als een onderdanige partner de passieve rol vervulde waarbij deze niet vanwege zijn seksuele voorkeur maar om zijn ondergeschikte, vrouwelijke positie werd veroordeeld.

De drie andere artikelen over homoseksualiteit hebben een essayistisch karakter. Michael Pollak schetst de huidige, vooral op Amerikaanse leest geschoede, subcultuur die zich volgens hem kenmerkt door gettovorming, commercialisering van seks ('een ruilhandel van orgasmes') en cultivering van jeugdige mannelijkheid. Volgens Ariès houden de grotere zichtbaarheid en tolerantie van homoseksualiteit verband met de veranderingen in de wijze waarop de seksen, vooral onder jongeren, zich presenteren en de vormgeving van mannelijkheid in de homowereld. Het sportieve, mannelijke, adolescentie type geldt als ideaal, tot op zekere hoogte ook onder jonge vrouwen. Volgens Ariès vinkt het onderscheid tussen mannelijkheid en vrouwelijkheid af en heeft dit te maken met het ontstaan van de jeugd als aparte categorie en als ideaal sinds de achttiende eeuw. Verder oppert hij dat het ontstaan van een aparte homoseksuele categorie samenhangt met de teloorgang van de sociale functie van vriendschap tussen mannen. Vanaf de achttiende eeuw werd het gevoel steeds meer ingepalmd door het kerngezin en kon de vriendschap alleen tijdens de adolescentie nog een belangrijke rol vervullen.

Hubert Lafont, tenslotte, schreef een boeiend artikel over het homosociale milieu waarin jongens in de Parijse volksbuurten voor de jaren zestig opgroeiden. Hun leven speelde zich grotendeels op straat af, nadrukkelijk buiten het gezin, dat als domein van vrouwen, meisjes en kleine kinderen werd gezien, en zij ontwikkelden daarbij een uitgesproken macho-attitude. Mannelijke solidariteit gold onder deze jongens als cruciale waarde en dat maakte het des te noodzakelijker om elke associatie met homoseksualiteit naar buiten toe te projecteren, wat in het onschuldigste geval tot seksuele grapjes leidde en het ergste tot potenrammen. Met de opkomst van de moderne, open jeugdcultuur in de jaren zestig werd de scheiding tussen de wereld van jongens en die van meisjes doorbroken en verloor de mannelijke jeugd in de volksbuurten de eigen identiteit. Daardoor zou de tevens de tegenstelling tussen stoer-mannelijk en gevoelig-vrouwelijk zijn afgezwakt en de tolerantie van homoseksualiteit zijn toegenomen.